

vedeny), pak by šlo podle mého názoru o trestné činy šíření nakažlivé choroby podle § 189 nebo § 190 TrZ v závislosti na typu zavinění.

- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. 5. 2005, sp. zn. 4 To 383/2005, podle něhož za doznání ve smyslu § 307 odst. 1 písm. a) TrŘ u podmíněného zastavení trestního stíhání lze považovat doznání rozhodných skutkových okolností, a to i ohledně zavinění, aniž by obviněný uvedl, že se cítí vinen určitým trestným činem; při zavinění z nevědomé nedbalosti může jít také o případ, kdy nevznáší žádné výhrady ke své trestní odpovědnosti, přičemž neuvádí určité skutečnosti právě vzhledem k tomu, že je v důsledku své nedbalosti nepostřehl, ale připouští, že tyto skutečnosti kvůli jeho zavinění nastaly (2006/4 - publ. pod č. 504)

Pozn.: Toto rozhodnutí bylo s úpravou právní věty schváleno trestním kolegiem Nejvyššího soudu k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí.

- Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové - soudu pro mládež ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. 12 Tmo 10/2005, podle kterého nelze přiznat obhájci mimosmluvní odměnu podle § 12 odst. 4 advokátního tarifu, jestliže byl skutek v pravomocném rozsudku kvalifikován jako několik trestných činů v jednočinném souběhu, a to i když obhájce namítá, že toto právní posouzení je zjevně chybné a správně mělo jít o spáchání trestných činů ve vícečinném souběhu (2006/4 - publ. pod č. 505)

- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 2004, sp. zn. 10 To 369/2004, podle něhož zatažení příjmu docíleného trestným činem lichvy podle § 253 TrZ (obdržení lichvářského úroku) a neodvedení daně z takového příjmu nenaplnuje znaky trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 148 TrZ (2006/4 - publ. pod č. 506)

Pozn.: Toto rozhodnutí navazuje na již publikované judikáty pod č. 53/1974, č. 29/1982, s. 221 a č. 1/1985, s. 24 Sb. rozh. tr.

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1085/2005, které obsahuje dvě právní věty:

I. k naplnění subjektivní stránky trestného činu ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 TrZ nepostačuje, jestliže pachatel sice úmyslně jednal, např. úmyslně pomalu najel automobilem na poškozeného, ale je třeba, aby úmyslně způsobil výsledek ve formě těžké újmy na zdraví, resp. u pokusu tohoto trestného činu, aby úmyslně bezprostředně směřoval k takovému výsledku; II. při posuzování splnění podmínek nutné obrany podle § 13 TrZ je vždy nutno se zaměřit i na přiměřenost jednání obránce odvracejícího bezprostředně hrozící nebo již nastalý útok, přičemž poměr obrany a útoku je třeba posuzovat se zřetelem na všechny okolnosti případu, které mohl obránce posoudit, anebo se k němu a k situaci, ve které se ocitl, vztahují, zejména výjimečnost situace, v níž jednal, nutnost okamžitého rozhodování, jeho rozrušení z útoku apod.; nutná obrana je vyloučena z tohoto důvodu jen v případech, byla-li zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku, přičemž nepoměr obrany a útoku by musel být zcela zjevný, naprosto očividný, mimořádně hrubý, jinak jsou podmínky § 13 TrZ v tomto směru splněny (2006/4 - publ. pod č. 507)

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 9. 2005, sp. zn. 4 Tz 134/2005, podle kterého stížnost pro porušení zákona opakovaně podaná, byť z jiných důvodů, do téhož rozhodnutí a týkající se téhož obviněného, není přípustná (2006/4 - publ. pod č. 508)

- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. 1 Tdo 1376/2005, podle něhož se při nutné obraně podle § 13 TrZ má napadený právo se bránit a není jeho povinností se přímo hrozícímu či trvajícím útoku vyhnout např. útekem; právo bránit se útoku však nelze vykládat tak, že je ho možno realizovat i v situaci, kdy přistoupil na výzvu jiné osoby k fyzickému střetnutí, odešel s ní na místo, kde k takovému střetu má dojít, aby tak fyzickou konfrontací situaci řešil, ač mu nic nebránilo na takovou výzvu nereagovat, neboť za této situace má pozdější fyzický konflikt již povahu vzájemného napadení (2006/4 - publ. pod č. 509)

*Zpracoval: Doc. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
Brno, Plzeň, Praha*

ROZHODNUTÍ EVROPSKÝCH SOUDŮ A INSTITUCÍ

Soudní dvůr Evropských společenství: Adeneler – nepřímý účinek směrnic již nabytím jejich účinnosti?

Rozsudek velkého senátu Soudního dvora Evropských společenství ze dne 4. 7. 2006, **Konstantinos Adeneler a ostatní**, C-212/04, dosud nezveřejněn ve Sbírce rozhodnutí.

V případě opožděného provedení směrnice do vnitrostátního právního řádu dotyčného členského státu, jakož i neexistence přímého účinku jejich relevantních ustanovení, jsou vnitrostátní soudy povinny vykládat od okamžiku uplynutí lhůty pro její provedení vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu

dotčené směrnice, aby bylo dosaženo výsledků již sledovaných, upřednostňující výklad vnitrostátních pravidel, který je co nejvíce v souladu s tímto cílem, aby dospěly k řešení, jež je slučitelné s ustanoveními uvedené směrnice.

Od data, k němuž směrnice vstoupila v účinnost, se soudy členského státu musejí zdržet v co největším možném rozsahu výkladu vnitrostátního práva, který by mohl vážně obrozit dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení.

Relevantní ustanovení:

- článek 10 SES [zásada upřímné a loajální spolupráce]
- článek 249 (3) SES [prameny práva Společenství – směrnice]

- směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. června 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS (Official Journal 1999, L 175/43; české Zvl. vyd. 05/03, s. 368)

Související rozhodnutí:

- rozsudek ze dne 19. 11. 1991, *Francovich a další*, C 6/90 a C 9/90, Recueil, s. I 5357
- rozsudek ze dne 13. 11. 1990, *Marleasing*, C 106/89, Recueil, s. I 4135
- rozsudek ze dne 18. 12. 1997, *Inter-Environnement Wallonie*, C 129/96, Recueil, s. I 7411
- rozsudek ze dne 13. 1. 2004, *Kühne & Heitz*, C 453/00, Recueil, s. I 837
- rozsudek ze dne 5. 10. 2004, *Pfeiffer a další*, C 397/01 až C 403/01, Sb. rozh. s. I 8835
- rozsudek ze dne 16. 6. 2005, *Pupino*, C 105/03, Sb. rozh. s. I 5285

K věci: Konstantinos Adeneler byl, stejně jako dalších 17 osob, zaměstnancem Řeckého úřadu pro mléko (*El-linikos Organismos Galaktos*). Úřad s těmito zaměstnanci opakovaně uzavíral pracovní smlouvy na dobu určitou, a to od května 2001 do září 2003.

Opakovaně uzavírání smluv na dobu určitou jako formu zneužívání silnějšího postavení zaměstnavatele reguluje nová komunitární legislativa, která vychází z rámcové dohody o pracovních poměrech na dobu určitou, uzavřené dne 18. 3. 1999 mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS. Tato rámcová dohoda byla včleněna jako příloha do směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. 6. 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou. Rámcová dohoda vychází z toho, že pro opakované uzavírání smluv na dobu určitou je třeba nalézt objektivní důvody ospravedlňující tento režim či stanovit maximální celkové trvání uzavírání po sobě jdoucích smluv a poměrů na dobu určitou.

Směrnice vstoupila v účinnost dnem svého vyhlášení, tedy 10. 7. 1999. Článek 2, první pododstavec směrnice stanovil lhůtu pro provedení směrnice nejpozději do 10. 7. 2001. Druhý pododstavec článku 2 směrnice dále upřesňoval, že členským státům může být pro provedení směrnice poskytnut nejvýše další rok, a to v případě, kdy při provádění směrnice dochází ke zvláštním obtížím. O těchto skutečnostech však měl členský stát uvědomit Komisi. Pokud tak učinil, lhůta pro provedení směrnice se prodlužovala do 10. 7. 2002.

Řecko Komisi o žádné zvláštní okolnosti ve smyslu druhého pododstavce neuvědomilo. Implementační lhůta v jeho případě proto uplynula 10. 7. 2001. Řecko však předmětnou směrnici provedlo až v dubnu 2003, tedy skoro dva roky po uplynutí implementační lhůty. Nařízení prezidenta Řecké republiky č. 81/2003, které směrnici provádělo, ve znění nařízení č. 180/2004, mimo jiné v článku 5 odst. 3 stanovilo, že pokud celková doba po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou překročí dva roky, má se za to, že tyto pracovní smlouvy mají pokrýt trvalé a stále potřeby podniku a přemění se ze zákona na smlouvy na dobu neurčitou.

Smlouvy žalobců na dobu určitou byly uzavřeny jednak před uplynutím implementační lhůty, jednak po jejím uplynutí. Žalobci se proto před řeckými soudy domáhali určení, že na tyto smlouvy má být nahlíženo jako pracovní smlouvy na dobu neurčitou, neboť jejich čin-

nost plní trvalé a stále potřeby Úřadu ve smyslu vnitrostátní implementační legislativy.

Řecký soud vznesl v souvislosti s tímto případem sérii otázek. Většina se týkala výkladu rámcové dohody a směrnice samotné. Klíčová otázka nicméně, která bude předmětem našeho dalšího zájmu, se týkala výše naznačené pozdní implementace: od kdy přesně má vnitrostátní soud povinnost vykládat vnitrostátní právo v souladu se směrnicí? Řecký soud formuloval svoji otázku následovně [bod 32 rozsudku]:

- 1) Musí vnitrostátní soud – v co největším možném rozsahu – vykládat své vnitrostátní právo v souladu se směrnicí, která byla do jeho vnitrostátního právního řádu provedena opožděně,
 - a) od okamžiku, kdy směrnice vstoupila v platnost, nebo
 - b) od okamžiku, kdy uplynula lhůta pro její provedení, která nebyla dodržena, nebo
 - c) od okamžiku, kdy nabylo účinnosti vnitrostátní opatření provádějící tuto směrnici?

Z rozhodnutí Soudního dvora: K výše uvedené otázce Soudní dvůr ve svém rozhodnutí uvedl: „107 Jak vyplývá z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, směřuje tato otázka v podstatě k určení, od kterého okamžiku jsou vnitrostátní soudy v případě opožděného provedení směrnice do vnitrostátního právního řádu dotyčného členského státu, jakož i v případě neexistence přímého účinku jejich relevantních ustanovení, povinny vykládat pravidla práva Společenství v souladu s těmito ustanoveními. Předkládající soud se v tomto kontextu zabývá konkrétně relevancí data, k němuž byla dotčená směrnice vyhlášena v Úředním věstníku Evropských společenství a které se shoduje s datem jejího vstupu v platnost s ohledem na členské státy, jimž je tato směrnice určena, relevancí data uplynutí lhůty pro provedení směrnice nebo data nabytí účinnosti vnitrostátních předpisů přijatých k jejímu provedení.

108 Je třeba připomenout, že vnitrostátní soudy jsou při použití vnitrostátního práva povinny vykládat vnitrostátní právo v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu dotčené směrnice, aby tak dosáhly výsledku jí zamýšleného, a dosáhly tak souladu s čl. 249 třetím pododstavcem ES (viz zejména rozsudek ze dne 5. října 2004, *Pfeiffer a další*, C 397/01 až C 403/01, Sb. rozh. s. I 8835, bod 113 a uvedená judikatura). Tato povinnost výkladu se týká všech předpisů vnitrostátního práva, přijatých jak před směrnicí, o níž se jedná, tak po ní (viz zejména rozsudek ze dne 13. listopadu 1990, *Marleasing*, C 106/89, Recueil, s. I 4135, bod 8, a výše uvedený rozsudek *Pfeiffer a další*, bod 115).

109 Požadavek výkladu vnitrostátního práva v souladu s právem Společenství je inherentní systému Smlouvy v tom, že umožňuje, aby vnitrostátní soudy v rámci svých pravomocí zajistily plnou účinnost práva Společenství, rozhodují-li o sporu, který jim byl předložen (viz zejména výše uvedený rozsudek *Pfeiffer a další*, bod 114).

110 Povinnost vnitrostátního soudu přiblížit k obsahu směrnice, pokud vykládá a používá relevantní pravidla vnitrostátního práva, je sice omezena obecnými právními zásadami, zejména zásadou právní jistoty a zásadou zákazu zpětné účinnosti, a nemůže

sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem* (viz obdobně rozsudek ze dne 16. června 2005, Pupino, C 105/03, Sb. rozh. s. I 5285, body 44 a 47).

111 Zásada konformního výkladu nicméně vyžaduje, aby vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomoci, tím že vezmou v úvahu veškeré vnitrostátní právo a použijí metody výkladu jím uznané, tak aby zajistily plnou účinnost dotčené směrnice a došly k výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným touto směrnicí (viz výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další, body 115, 116, 118 a 119).

112 Krom toho v případě, že výsledku předepsaného směrnicí nelze dosáhnout výkladem, je třeba připomenout, že podle rozsudku ze dne 19. listopadu 1991, Francovich a další (C 6/90 a C 9/90, Recueil, s. I 5357, bod 39), ukládá právo Společenství členským státům, aby nabradily škody, které vznikly jednotlivcům z důvodu neprovedení této směrnice, jsou-li splněny tři podmínky. Cílem dotčené směrnice musí nejprve být přiznání práv jednotlivcům. Obsah těchto práv musí dále být identifikovatelný na základě ustanovení uvedené směrnice. Konečně musí existovat příčinná souvislost mezi porušením povinnosti ze strany členského státu a vzniklou škodou (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 14. července 1994, Faccini Dori, C 91/92, Recueil, s. I 3325, bod 27).

113 Za účelem přesného určení, od kterého data musí vnitrostátní soudy uplatňovat zásadu konformního výkladu, je namístě zdůraznit, že tato povinnost vyplývající z čl. 10 druhého pododstavce ES a čl. 249 třetího pododstavce ES, jakož i ze samotné dotčené směrnice, byla uložena zejména pro případ neexistence přímého účinku ustanovení směrnice, ať již příslušné ustanovení není dostatečně jasné, přesné a bezpodmínečné, aby mohlo mít takový účinek, nebo se jedná výlučně o spor mezi jednotlivci.

114 Je třeba dodat, že před uplynutím lhůty pro provedení směrnice nelze členským státům vytykat, že ještě do svého právního řádu nepřijaly opatření k jejímu provedení (viz rozsudek ze dne 18. prosince 1997, Inter-Environnement Wallonie, C 129/96, Recueil, s. I 7411, bod 43).

115 Z toho plyne, že v případě opožděného provedení směrnice existuje obecná povinnost vnitrostátních soudů vykládat vnitrostátní právo v souladu se směrnicí teprve od doby, kdy uplynula lhůta pro její provedení.

116 Z výše uvedeného nutně vyplývá, že v případě opožděného - provedení směrnice není datum uvedené předkládajícím soudem v - jeho první otázce písm. c) k němuž vnitrostátní prováděcí opatření skutečně nabývají účinnosti v dotčeném členském státě, relevantním kritériem. Takové řešení by totiž mohlo zásadně obzít plnou účinnost práva Společenství, jakož i jednotné používání tohoto práva zejména prostřednictvím směrnic.

117 Krom toho s ohledem na datum uvedené v první otázce písm. a) a za účelem úplného rozhodnutí o této otázce je třeba upřesnit, že z judikatury Soudního dvora již vyplývá, že povinnost členských států přijmout na základě čl. 10 druhého pododstavce ES a čl. 249 třetího pododstavce ES, jakož i samotné dotčené směrnice, všechna opatření nezbytná k dosažení výsledku stanoveného směrnicí je uložena všem vnit-

rostátním orgánům, včetně soudů v rámci jejich pravomoci (viz zejména výše uvedené rozsudky Inter-Environnement Wallonie, bod 40, a Pfeiffer a další, bod 110, a uvedená judikatura).

118 Směrnice se krom toho podle čl. 254 odst. 1 ES buď vyblašují v Úředním věstníku Evropské unie a v tomto případě vstupují v platnost dvacátým dnem po svém vyhlášení, nebo jsou oznámeny těm, jimž jsou určeny, a nabývají tak účinku tímto oznámením podle odst. 3 uvedeného článku.

119 Z výše uvedeného vyplývá, že směrnice má právní účinky vůči členskému státu, jemuž je určena - a tedy vůči všem vnitrostátním orgánům - buď od svého vyhlášení, nebo od data svého oznámení.

120 V projednávaném případě směrnice 1999/70 ve svém článku 3 stanoví, že vstupuje v platnost dnem svého vyhlášení v Úředním věstníku Evropských společenství, tedy dne 10. července 1999.

121 Podle judikatury Soudního dvora přitom z použití jak čl. 10 druhého pododstavce ES ve spojení s čl. 249 třetím pododstavcem ES, tak ze samotné směrnice vyplývá, že v době běhu lhůty pro provedení směrnice se členské státy, jimž je směrnice určena, musejí zdržet přijímání předpisů, které by mohly vážně obzít výsledek stanovený touto směrnicí (výše uvedený rozsudek Inter-Environnement Wallonie, bod 45; rozsudek ze dne 8. května 2003, ATRAL, C 14/02, Recueil, s. I 4431, bod 58, a výše uvedený rozsudek Mangold, bod 67). V tomto ohledu je nepodstatné, zda dotčené pravidlo vnitrostátního práva přijaté po vstupu dotčené směrnice v platnost směřuje k provedení této směrnice, či nikoli (výše uvedené rozsudky ATRAL, bod 59, a Mangold, bod 68).

122 Vzhledem k tomu, že všechny vnitrostátní orgány členských států podléhají povinnosti zajistit úplný účinek ustanovení práva Společenství (viz výše uvedený rozsudek Francovich a další, bod 32; rozsudek ze dne 13. ledna 2004, Kühne & Heitz, C 453/00, Recueil, s. I 837, bod 20, jakož i výše uvedený rozsudek Pfeiffer a další, bod 111), vztahuje se povinnost zdržet se jednání, tak jak je uvedena v předchozím bodě, i na vnitrostátní soudy.

123 Z toho plyne, že od data, k němuž směrnice vstoupila v platnost, se soudy členského státu musejí zdržet v co největším možném rozsahu výkladu práva Společenství, který by mohl vážně obzít dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení.

124 S ohledem na výše uvedené úvahy je namístě na první otázku odpovědět tak, že v případě opožděného provedení směrnice do vnitrostátního právního řádu dotčeného členského státu, jakož i neexistence přímého účinku jejich relevantních ustanovení, jsou vnitrostátní soudy povinny vykládat od okamžiku uplynutí lhůty pro její provedení vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu dotčené směrnice, aby bylo dosaženo výsledků jí sledovaných, upřednostňující výklad vnitrostátních pravidel, který je co nejvíce v souladu s tímto cílem, aby dospěly k řešení, jež je slučitelné s ustanoveními uvedené směrnice.“

Komentář: Před rozbořem samotné problematiky nepřímého účinku je vhodné se zastavit u jedné otázky terminologické, a to nesprávného použití výrazu plat-

nost/účinnost v české verzi rozhodnutí. Český překlad totiž pro obrat, který v jiných jazycích znamená nabytí účinnosti právního aktu, používá výraz vstup v platnost (Srov. „à partir de la date d'entrée en vigueur de la directive“ ve verzi francouzské, „the time when the directive entered into force“ ve verzi anglické, „dem Zeitpunkt an auszuüben, in dem die Richtlinie in Kraft gesetzt worden ist“ ve verzi německé, „vanaf de inwerkingtreding van de richtlijn“ ve verzi holandské, „dal momento in cui la direttiva sia entrata in vigore“ ve verzi italské, „odo dña nadobudnutia účinnosti smernice“ ve verzi slovenské či „wejscia w życie dyrektywy“ ve verzi polské).

Otázky publikace komunitárních právních aktů upravuje český překlad¹ článku 254 SES následujícím způsobem:

„1. Nařízení, směrnice a rozhodnutí přijaté postupem podle článku 251 podepisuje předseda Evropského parlamentu a předseda Rady a vyblašují se v Úředním věstníku Evropské unie. Vstupují v platnost dnem, který je v nich stanoven, jinak dvacátým dnem po vyblášení.

2. Nařízení Rady a Komise a směrnice těchto orgánů, které jsou určeny všem členským státům, se vyblašují v Úředním věstníku Evropské unie. Vstupují v platnost dnem, který je v nich stanoven, jinak dvacátým dnem po vyblášení.“

Z českého překladu článku 254 SES plyne, že právní akty v ÚV EU publikované „vstupují v platnost“ dnem v nich stanoveným, jinak dvacátý den po svém vyhlášení. Oficiální překlad, který byl zvolen pro překlad článku 254 SES, je v tomto ohledu nesprávný. Ač český překlad mluví o „platnosti“, z pohledu českého práva by bylo korektní mluvit o „účinnosti“. Tento zjevně nesprávný překlad původního textu článku 254 SES se bohužel následně objevuje ve všech překladech sekundární legislativy² a taktéž v překladech judikatury Soudního dvora, jako je tomu kupříkladu v projednávané věci.

Nejedná se zde o nutkání naroubovat na komunitární právo české pojmy: i jiné jazykové verze, kde právní řády rozlišují mezi okamžikem publikace (tedy vstupem v platnost) a okamžikem, kdy právní akt počíná vyvolávat zamýšlené právní účinky, tedy autoritativně vytváří práva a povinnosti (účinnost), činí rozdíl mezi oběma okamžiky. S vyhlášením je spojována platnost právního aktu,³ zatímco vyvolávání právních následků je záměrně stanoveno okamžikem odlišným, okamžikem pozdějším, kterým je nabytí účinnosti. Kupříkladu francouzská verze článku 254, odst. 2 SES rozlišuje mezi okamžikem publikace („sont publiés“) a vstupem v účinnost („entrent en vigueur“), stejně tak například německá verze činí rozdíl mezi „sind veröffentlicht“ a „treten in Kraft“. Za povšimnutí také stojí, že jak slovenská, tak polská verze překladu Smlouvy o založení Evropského společenství pracují s korektní terminologií – namísto českého „vstupují v platnost“ používá slovenský překlad „nadobudajú účinnosť“, a polský „wchodzi w życie“.

Jak francouzská,⁴ tak především německá⁵ komentářová literatura ke Smlouvě o založení Evropského společenství navíc rozlišují výše uvedeným způsobem mezi vyhlášením (tedy v našem pojetí vstupem v platnost) a účinností obecně závazného právního aktu Společenství.

Pokud bychom respektovali oficiální český překlad, museli bychom vycházet z názoru, že komunitární právní

akty nabývají pouze platnosti; jejich účinnost pak není vůbec stanovena. Pak jsou možné dva závěry: za prvé, komunitární právní akty nabývají vždy pouze platnosti, nikdy ale účinnosti. Za druhé, u komunitárních právních aktů okamžik vstupu v platnost a nabytí účinku splývá vždy v jeden okamžik, a to ten, kdy právní akt „vstupuje v platnost“.

O první zmiňované variantě nelze, s ohledem na nesmyslné závěry z ní plynoucí, reálněji uvažovat. Možná by byla varianta druhá – okamžik vstupu v platnost a nabytí účinnosti u komunitárního právního aktu vždy splývá. Pokud podobnou situací posuzujeme až po vstupu komunitárního aktu v platnost/účinnost, nejednalo by se o nic nemožného. Problematické je však údobí bezprostředně po vyhlášení (se kterým by v tomto právním pojetí nebyly spojovány žádné právní následky); představme si kupříkladu nějaký komunitární právní akt s delším obdobím vstupu „v platnost“, než je obvyklý týden či 20 dní, kupříkladu 2 měsíce. Znamená snad skutečnost, že právní akt ve svých závěrečných ustanoveních stanoví, že vstupuje v platnost až 2 měsíce po svém vyhlášení, že je do té doby neplatný, neexistující a nikdo se jím nemusí řídit? Jak by se řešila situace, kdyby po vyhlášení takového komunitárního aktu jednotlivec či členský stát úmyslně jednal tak, aby bylo uskutečnění cíle či úpravy aktem zamýšleným nemožné? Takového jedince je pak stěžejí možné postihnout za porušení „neplatného“ právního aktu.

Nesmyslnost celé konstrukce je pak zjevná ve výše přetištěném odstavci 119 rozsudku Soudního dvora, kde se praví, že „Z výše uvedeného vyplývá, že směrnice má právní účinky vůči členskému státu, jemuž je určena – a tedy vůči všem vnitrostátním orgánům – buď od svého vyblášení, nebo od data svého oznámení.“ S okamžikem vyhlášení však český překlad článku 254 SES nespojuje žádné právní následky, kromě počátku počítání lhůty pro „vstup v platnost“. Pokud tedy není ve směrnici výslovně stanoveno, že „vstup v platnost“ je dnem vyhlášení, pak směrnice není dnem svého vyhlášení platná.

¹ Oficiální překlad české verze Smlouvy o založení Evropského společenství je obsažen, jako jiná mezinárodní smlouva, ve Sbírce mezinárodních smluv. Smlouva o založení ES ve znění Amsterdamské smlouvy je publikována pod č. 44/2004 Sb. m. s., na s. 8383–8482 (samotný text bez příloh). Citovaný článek je na s. 8465.

² Srov. kupříkladu článek 3 samotné směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. 6. 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou, který používá pro vstup v účinnost také obrat „vstupuje v platnost“ (česká verze Zvláštního vydání Úředního věstníku, kapitola 05 sv. 03, s. 369).

³ Srov. věc 98/78, *Firma A. Racke v. Hauptzollamt Mainz* [1979] ECR 69 a věc 88/76, *Société pour l'exportation des sucres SA v. Komise* [1977] ECR 706.

⁴ Viz např. *Louis, J.-V., Vandensanden, G., Waelbroeck, D., Waelbroeck, M.* Commentaire Megret – Le droit de la CEE. Tome 10 – La Cour de justice: Les actes des institutions. 2ème éd. Editions de l'Université libre de Bruxelles: Bruxelles 1993, s. 531–534.

⁵ *Von der Broeben, H., Thiesing, J., Eblermann, C.-D.* (Hrsg.) Kommentar zum EU-/EG-Vertrag; Band 4 – Artikel 137–209a EGV. Fünfte Auflage. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 1997, s. 4/1133–4/1137; *Grabitz, E.* (Hrsg.) Kommentar zum EWG-Vertrag. Band II: Art. 137–248 (listkové vydání, stav k září 1992) München: C.H. Beck'sche Verlagbuchhandlung, 1992, komentář k článku 191, s. 30–32. Viz též *Eble, D.* Inkrafttreten von EWG-Verordnungen und Rückwirkungsverbot. DVBl 1970, s. 600–605, kde autor tvrdí, že publikace nařízení E(H)S sleduje stejný princip požadavků formálního vyhlášení zákonů, jako je vlastní německému ústavnímu právu a článku 82 odst. 2 Základního zákona.

Jak pak může neplatný dokument ode dne svého vyhlášení mít právní účinky pro všechny vnitrostátní orgány?⁶

Jediným smysluplným řešením načrtnutých výkladových problémů je vykládat výraz „platnost“ v českém překladu SES ve smyslu „vstup v účinnost“ a s okamžikem vyhlášení daného předpisu v Úředním věstníku spojovat jeho vstup v platnost.⁷ V takovém případě je pak praxe ES obdobná, jako v právu českém a ostatních kontinentálních právních řádech. Jedná se navíc o výklad jediný možný s ohledem na odlišné právní následky, které jsou s publikací a nabytím účinnosti spojovány v právních řádech ostatních členských států, které přeložily článek 254 SES správně.

Pokud se týká samotné řešené otázky, tedy jaké povinnosti plynou ze směrnice pro soudy členského státu, pak Soudní dvůr dospívá ke dvěma závěrům:

(i) od okamžiku vstupu v platnost⁸ do okamžiku uběhnutí lhůty pro provedení směrnice „se soudy členského státu musejí zdržet v co největším možném rozsahu výkladu práva Společenství,^[9] který by mohl vážně ohrozit dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení“ [bod 123];

(ii) po uplynutí lhůty pro provedení „jsou vnitrostátní soudy povinny vykládat [...] vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu ve světle znění a účelu dotčené směrnice, aby bylo dosaženo výsledků jí sledovaných, upřednostňující výklad vnitrostátních právních předpisů, který je co nejvíce v souladu s tímto cílem, aby dospěly k řešení, jež je slučitelné s ustanoveními uvedené směrnice“ [bod 124].

Dle našeho názoru říká Soudní dvůr v obou případech do značné míry totéž. V prvním případě se jedná pouze o negativní formulaci, v případě druhé je to formulace pozitivní; v prvním případě nemají vnitrostátní soudy dospět k závěrům, které by byly se směrnicí neslučitelné, v případě druhém mají dospět k závěrům, které jsou s ustanovením směrnice slučitelné; v obou případech však má vnitrostátní soud vykládat vnitrostátní legislativu tak, aby dosáhl cíle a záměru směrnicí předvídaných. Ve výsledku je tedy možné tvrdit, že dochází k rozšíření povinnosti souladného výkladu (tedy nepřímého účinku) práva Společenství ze strany vnitrostátních soudů k okamžiku nabytí účinnosti směrnice.

Na tomto závěru nic nemění ani zdánlivě odlišné vyznění bodu 115 rozhodnutí, kde Soudní dvůr konstatoval, že „Z toho plyne, že v případě opožděného provedení směrnice existuje obecná povinnost vnitrostátních soudů vykládat vnitrostátní právo v souladu se směrnicí teprve od doby, kdy uplynula lhůta pro její provedení.“ Tento argument totiž Soudní dvůr využívá pouze pro svůj závěr v bodě 116 rozhodnutí, kde vyloučil možnost, kterou předkládající vnitrostátní soud předložil ve své otázce jako možnost c): zda povinnost souladného výkladu vzniká okamžikem nabytí účinnosti vnitrostátního opatření provádějícího tuto směrnici. Záhy se však od tohoto tvrzení argumentačně odpoutává a pokračuje tvrzením, že směrnice má „právní účinky“ vůči členskému státu od okamžiku svého vyhlášení.

Jediný rozdíl, který tak mezi oběma formulacemi a obsahem povinnosti vnitrostátního soudu zůstává, je omezení nepřímého účinku před uplynutím implementační lhůty pouze na „vážné ohrožení cíle“ směrnicí sledovaného, které bude trvat i po uplynutí implementační lhůty. Mělo by se tedy jednat o jakési závažné a trvalé ohrožení cíle směrnice (logický vztah konjunkce obou pod-

mínek), kvalitativně zřejmě něco jiného, než povšechná povinnost souladného výkladu v období po uplynutí implementační lhůty. Tato formulační odlišnost by do budoucna mohla vést ke zmírnění či zpřesnění povinnosti konformního výkladu v období před uplynutím implementační lhůty. V současné podobě však tato formulace ponechává skutečně široký výkladový prostor, který může být ze strany vnitrostátního soudce vyplněn cokoliv; od asimilace stejného typu nepřímého účinku jako po uplynutí implementační lhůty na dobu před uplynutím až po popření nepřímého účinku před uplynutím implementační lhůty s tvrzením, že se nejednalo o „vážné ohrožení cíle“ či že toto ohrožení nemělo žádné následky po uplynutí implementační lhůty.

Tak jako tak je tedy jasné, že jakási forma nepřímého účinku je dána již okamžikem nabytí účinnosti směrnice. Alternativním výkladem k názoru uvedenému výše, tj. tomu, že obsah povinnosti nepřímého účinku je v obou případech v podstatě stejný, by však bylo tvrzení, že povinnost nepřímého účinku (konformního výkladu) před uplynutím implementační lhůty je typově užší a vztahuje se pouze na případy vážného a trvalého ohrožení pozdějšího vnitrostátního naplnění směrnice. Stanovení, kdy se jedná o situaci podobného typu, je (prozatím) ponecháno na úvaze vnitrostátního soudce.¹⁰

Generální advokátka J. Kokott dochází ve svém stanovisku k věci *Adeneler* na rozdíl od Soudního dvora k jednoznačnému závěru. V jejím pojetí je povinnost nepřímého účinku stejná před i po uplynutí implementační lhůty:¹¹ „Vnitrostátní soud musí již okamžikem nabytí účinnosti směrnice vykládat, tak dalece jak je to jen možné, veškeré vnitrostátní právo s ohledem na znění

⁶ Tato chyba pak vede také k obtížně vysvětlitelným překladatelským rozporům, jako například v bodě 32 rozsudku (přetištěn výše, na konci části „k věci“). Zde je formulována předběžná otázka Soudnímu dvoru předložená vnitrostátním soudem. Všechny zde citované jinojazyčné verze rozhodnutí obsahují shodně pro komunitární i vnitrostátní legislativu v písmeně a) a c) odkaz na okamžik, kdy buď směrnice nabyla účinnosti nebo kdy vnitrostátní opatření tuto směrnici provádějící nabylo účinnosti. Pouze česká verze z původně francouzského znění, které je v obou případech stejné (*la date d'entrée en vigueur*) činí v případě a) „vstup v platnost“ a v případě c) „nabytí účinnosti“. Toto odlišení nelze racionálně zdůvodnit, tedy přirozené s výjimkou toho, že překladatel je vázán terminologií překladu primárního práva. Ta je však nesprávná.

⁷ A co nejrychleji provést opravu českého překladu článku 254 SES.

⁸ S ohledem na výše uvedené je tedy korektní mluvit o nabytí účinnosti a nikoliv vstupu v platnost.

⁹ Zde se jedná bohužel o nesprávný překlad, který se vyskytl v české verzi obsažené na internetových stránkách Soudního dvora [k 7.8.2006] – správně by se mělo s přihlédnutím k jiným jazykovým verzím i smyslu textu jednat o obrat „výkladu vnitrostátního práva“ a nikoliv „výkladu práva Společenství“.

¹⁰ V tomto ohledu by bylo zajímavé sledovat, jak by posoudil spor ve výchozím případě a vážnost ohrožení cíle směrnice předkládající soud. Je popření existence pracovního právního vztahu a nevyplacení dlužné mzdy zaměstnancům vážným ohrožením cíle směrnice, který trvá i po uplynutí lhůty pro její provedení? Lze se ale domnívat, že předkládající soud bude schopen vyřešit předložený problém i bez posouzení této právní otázky, neboť větší část předmetných smluv na dobu určitou byla uzavřena až po uplynutí implementační lhůty. Kdyby takto vnitrostátní soud následně skutečně postupoval, pak by pouze potvrdil právní názor Komise v tom ohledu, že předložená předběžná otázka nebyla pro řešení spor relevantní [srov. bod 33 rozsudku].

¹¹ Z rozhodnutí Soudního dvora není zřejmé, zda se plně přiklonil ke stanovisku generální advokátky. Soudní dvůr její stanovisko souhlasně cituje pouze v bodě 85 rozsudku a to v souvislosti s jinou z řešených předběžných otázek. Názor Soudního dvora na řešení navrženém generální advokátkou ke stěžejní otázce zde probírané však není vysloven.

*a účely této směrnice, aby dospěl k výsledku, který je slučitelný s cílem sledovaným touto směrnicí.*¹²

Tento závěr dovozuje generální advokátka ze tří argumentů: za prvé, směrnice působí právní následky již okamžikem nabytí účinnosti – již od tohoto okamžiku jsou pro členské státy závazné [bod 47 stanoviska]. Za druhé, zásada upřímné a loajální spolupráce, zakotvená v článku 10 SES, stanoví pro členské státy i před uplynutím lhůty pro provedení směrnice zákaz členských států nepřijímat žádná opatření, která by znemožnila následného dosažení cíle směrnici sledovaného [bod 48]. Za třetí, obsahem článku 10 SES není jenom negativní povinnost zákazu znemožnění pozdějšího provedení směrnice, ale také pozitivní povinnost všech orgánů státu dosáhnout cíle směrnici sledovaného [bod 49]. Z těchto východisek generální advokátka dovozuje, že povinnost souladného výkladu tíží i soudy členských států, a to od okamžiku nabytí účinnosti směrnice.

Generální advokátka závěrem dodává, že povinnost souladného výkladu (tedy tzv. nepřímý účinek) neznamená povinnost vnitrostátního soudce neaplikovat již před uplynutím lhůty pro provedení směrnice vnitrostátní legislativu, která by byla v rozporu se směrnicí. V takovém případě by se jednalo o účinek přímý. Povinnost souladného výkladu znamená aplikaci stávající vnitrostátní úpravy, nicméně takovým způsobem, který nejde proti cílům směrnici předvídaných.

K ideálnímu rozlišení generální advokátky mezi přímým a nepřímým účinkem snad jen jednu poznámku; určit, kdy se vnitrostátní soud pohybuje na půdorysu účinku nepřímého a činí pouze „souladný výklad“ a kdy se již jedná o přímou aplikaci komunitárního předpisu, je v praxi velice obtížné. Výsledek, kterého je následně dosaženo, bývá často také stejný, a to výsledek předvídaný komunitární právní úpravou. Jestli bylo tohoto výsledku dosaženo „neaplikací“ či pouze odpovídajícím „výkladem“ vnitrostátní normy bývá spíše záležitostí vkusu vnitrostátního soudce a jeho ochoty požadovaným způsobem „ohnout“ ustanovení vnitrostátního práva.

Závěrečná poznámka se týká dělby moci ve státě. Generální advokátka v bodě 52 svého stanoviska dovozuje, že „*Skutečnost, že směrnice vnitrostátnímu zákonodárci garantuje lhůtu* [myšlena lhůta pro provedení směrnice – pozn. aut.], *v žádném případě neznamená, že si tuto lhůtu může nárokovat také moc soudní. Prostřednictvím lhůty pro provedení se pouze zobledňují technické obtíže normotvorby [...]*“. Generální advokátka uzavírá, že tato povinnost soudů členských států nikterak nenarušuje dělbu moci ve státě: pokud vnitrostátní soud vykládá existující vnitrostátní právní úpravu v souladu s účinnou směrnicí, pak nezasahuje do pravomoci moci zákonodárné, a to bez ohledu na to, zda již moc zákonodárná odpovídajícím způsobem projevila svoji vůli a danou směrnici provedla či nikoliv.

Tento argument by byl bez dalšího správný pokud by skutečně existovalo jasné odlišení toho, kde končí účinek nepřímý a začíná účinek přímý. V praxi se však skutečně může stát, že pokud by vnitrostátní soudy akceptovaly názor Soudního dvora a určitým způsobem vyložily vnitrostátní legislativu ještě před uplynutím lhůty pro provedení směrnice, pak způsob, jakým vnitrostátní předpisy vyloží, může do značné míry určovat možnosti následného vnitrostátního legislativního řešení. Je však zřejmé, že vnitrostátní zákonodárná moc může stále ještě přijmout legislativní řešení odlišné od

toho zvoleného soudy. Otázkou ale zůstává, proč by to dělala v případech, kdy řešení vnitrostátními soudy zvolené je v souladu s komunitární úpravou. Jinými slovy, jsou vnitrostátní orgány moci zákonodárné nadále subjekty primárně povinnými pro řádné provedení směrnice anebo to jsou napříště soudy a moc výkonná, které budou mít s ohledem na neexistenci lhůty pro provedení před mocí legislativní nemalý časový náskok?

Michal Bobek, San Domenico di Fiesole, Brno

¹² Bod 54 Stanoviska generální advokátky. Překlad autor. Německý originál stanoviska, stejně jako v současnosti na internetových stránkách Soudního dvora existující překlady, mluví opět jasně o nabytí účinnosti a nikoliv vstupu v platnost – srov. jiné jazykové verze bodu 54 stanoviska – „mit dem Inkrafttreten einer Richtlinie“; „dès l'entrée en vigueur d'une directive“; „upon entry into force of a directive“; „gir dal momento dell'entrata in vigore di una direttiva“; „desde el mismo momento de la entrada en vigor de una directiva“

SOUDNÍ DVŮR ES

ČERVEN A ČERVENEC 2006

Navazujeme na přehled nejzajímavějších rozsudků Soudního dvora za uplynulé dva měsíce spolu s přehledem aktuálních informací z tohoto soudu.¹ Výběr se opět řídil především významem rozsudků pro právní praxi v České republice.

• Zásada *Ne bis in idem* v soutěžních řízeních – sankce uložené soutěžitelům ve třetích zemích nehrají roli

rozsudek ze dne 29. 6. 2006, SGL Carbon v. Komise, C-308/04 P (druhý senát, generální advokát L. A. Geelhoed)

Hospodářská soutěž – Kartelová dohoda – Článek 81 odst. 1 ES – Pokuty – Zásada *non bis in idem* – Kasační opravný prostředek proti rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 29. 4. 2004, Tokai Carbon a další v. Komise (T 236/01, T 239/01, T 244/01 až T 246/01, T 251/01 a T 252/01, Recueil, s. II 1181)

(28) Co se týče oblasti působnosti zásady non bis in idem v situacích, ve kterých orgány třetího státu jednají na základě jejich sankční pravomoci v oblasti práva hospodářské soutěže použitelného na území uvedeného státu, je důležité připomenout, že sporná kartelová dohoda působí v mezinárodním kontextu, jenž se vyznačuje především intervencí právních rádu třetích států na jejich příslušných územích.

(29) V tomto ohledu je namístě konstatovat, že výkon pravomoci orgány těchto států odpovědných za ochranu volné hospodářské soutěže v rámci jejich územní působnosti se řídí vlastními požadavky uvedených států. Skutečnosti, které jsou základem právních rádu jiných států v oblasti hospodářské soutěže, totiž nezabírají jen specifické účely a cíle, ale vedou též k přijetí konkrétních hmotněprávních pravidel, jakož i k rozmanitým právním důsledkům ve správní, trestněprávní nebo občanskoprávní oblasti, pokud orgány těchto států prokázaly protiprávní jednání po-

¹ Naposledy (přehled za duben a květen 2006) viz Soudní rozhledy č. 7/2006.